

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAPJA.

Előfizetési díjak: Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt. Negyed évre 1 frt. Egy példány ára 8 kr. Papoknak és tanítóknak egész évre 3 frt. — Hirdetések és előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Betegh Pál könyvnyomdája) intézendők.
Megjelenik hetenkint egyszer: vasárnap.

Felelős szerkesztő:
Dr. Vajda Emil.

Solymossi Endre.

Főmunkatárs:

Pogány Kornél.

Társ-szerkesztők:

Embery Árpád.

A lap szellemi részét illető közlemények a főszerkesztőhöz intézendők. Kéziratok nem adnak vissza. — Hirdetmények olcsó árszabály szerint számítanak — Egyes példányok kaphatók Gál János dohánytözséjében.
Nyilttér petit sora 15 kr. — Bélyeg-díj külön 30 kr.

Városunk legégetőbb kérdései.

II.

Járda.

A városnak tisztességes járdával való ellátása a szó szoros értelmében aligha volna olyan közérdeknek tekinthető, melynek létesítése az első cikkben említettek háttérbe szoríthatná, tekintve azonban azt, hogy a közvélemény ez irányban ugyis szólva a sok panaszok által megvan vesztegetve, megoldása elől kitérni többé nem lehet, ha áldozatokkal is létesíteni kell. A tartósság, olcsóság és kényelmesség azon tekintetek, melyeket a járda készítésnél szem elől téveszteni nem szabad. Leginkább az aszfalt felelne meg mindazon feltételeknek. Aszfalt járdával volnának ellátandók a főközlekedési útvonalok az egész piacztér, költségkimelés szempontjából 2, legelebb 2¹/₂ méter szélességben. A mellék utcákon megfelelné az apró kavics is. A járda mellett mindenestre lefolyás volna létesítendő, mely a fönnbbs elbeszéltek értelmében az udvarok szennyvize az esővíz és hólé levezetésére szolgálna.

Fürdők.

Ezek után következnek egy téli melegséget gőz- és egy nyári hideg fürdő létesítése. A tapasztalatok, melyek e tekintetben tettek azt bizonyítják, hogy csak látványlag jövedelmezők az ily vállalatok; a legtöbb ily intézet a fentartási költséget sem

adja vissza, s az oly számítások, melyek, egy a város költségén létesítendő ily intézmény jövedelmezőségét akarják bizonyítani, realis alappal nem bírnak, azért a város ily vállalkozásba semmi esetre sem mehet. Segélyezhetne ily vállalatot talán telek adományozás, némi kevés évi subventióval, de a létesítés csak magán vállalkozásnak képezhetné feladatát.

Városunk adózó birtokos polgárain kívül, kiknek vállaira nehezednek a községi terhek, a fönt elsorolt alkotások költségei, városunk lakóinak jelentékeny contingensét képezi az állami hivatalnok osztály, mely magának csak jogokat követel, de a törvények kedvezése által e jogok költségeinek hordozásától mentve van. Ez osztály áldozatkészségéből kellene a fürdőt létesíteni. Egy részvényes társaság — 10—20 frtos részvényekkel — volna létesítendő, ez építené föl a fürdőt a város támogatása mellett. Ily értékű részvényt valószínűleg szívesen aláírna mindenki még azo tudatban is, hogy az reá nézve holt vagyon képez. Ha aztán a vállalat mégis jövedelmezőnek mutatkoznék, az évi nyereség nem képezne felosztás tárgyát, de a részvények visszaváltására volna fordítandó. Az összes részvények visszaváltása után az egész a város tulajdonába menne át, a ki azt akar házilag, akár magán vállalkozó által kezeltethetné, arra ügyelve, hogy jövedelme csak a fentartási költségeket adja ki, a díjakat minél kevesebbre szabná, hogy ily módon a lakóság szegényebb része által is igénybe vé-

tette a közegészségügy fejlesztésére szolgáljon.

Elemi iskola.

A tanügy érdekében a város eleget, bár annyit még sem áldozott, a mennyit a törvény megkövetel a hasonló népességű városoktól. A felekezetek és az állam kegyelméből rendszeres iskola fentartása kötelezettsége alól mentve van, a mult idők csak átmeneti kiadások önkényes megajánlására birták; ily költségeket — a realiskola, az agyagipariskola érdekében — nem kis mennyiségben áldozott, ám de nagyon téved az, ki ez áldozatokkal a város kötelezettségét kimerítettnek véli. Mi történnék pl. ha a felekezetek az elemi iskolák fentartásáról lemondának azért, hogy így megtakarítandó költségeikkel a középoktatásnak szolgáljanak. Nemde a város volna kötelezve a törvény ereje által arra, hogy elemi iskolákat létesítsen, és azokat bármily nagy áldozattal is fentartsa? Mind tanügyi szempontból, mind a szegény polgárság érdekében ez volna az ideális álláspont, melyre a vezetőknek törekedniök kellene. De ez oly anyagi áldozatokat követelne, melyeket jelen viszonyai között a város nem bírna el, miért is a felekezetekkel szemben hálára van kötelezve, hogy megmentik az elemi iskolák rendszeres fentartásának kötelezettsége alól.

De e hálának nyilatkoznia is kellene, méltányosságból segítenie kellene a felekezeteket az elemi oktatás terheinek elviselésé-

TÁRCZA.

Márton gazda.

Ugyan honnan Márton gazda,
Mondja meg csak, szépen kérem?
De hát tartsa fel a fejét,
Mert elejti, még megérem.

Honnan e jó kedve már ma?
Oh! Iezignél kontót csapott?
Bizony jó is az a zsidó,
Csak szólj s ereszti a csapot. —

S Márton gazda tovább ballag,
Nem figyelve semmi szóra;
S a ki látja, tudja jól, hogy
Hányat ütött már az óra.

Iezigtől jön s haza tartva
Szövi át az országútat,
S mintha valamit keresne,
Minden sánczot összekutat.

Boldog mosoly játszik ajkán,
Orrán piros rózsza nyilik;
Ő azt mondja s bizonyolja,
Hogy az épen oda illik.

No hisz gondját is viseli:
Megöntözi minden éjjel,
Sőt minden nap négyszer-ötször
Rozs avagy a hegy levével.

Mit bánja? Pénz nem kell érte!
S nem boldogság így az élet?
Hadd írjon a zsidó aztán
A négy helyett tizennégyet! —

Van vagyon, van csikó, borju,
Ki járja az adósságot.
Ugy se szerette ő soha
Az apró-cseprő jószágot.

S el is járt ő hűn Iezighez,
Mig a kréta el nem kopott;
S mig a hütös*) meg nem verte
Udvarán az öreg dobot.

Megdöbbsent a dob szavára,
Keservében szive tombolt,
Mozgó ajka csak azt nyögte,
Hogy ő erre nem is gondolt.

Felesége, gyermekei
Körülveszik, sirva kérdik:
Mi lesz velök? Oh! szegények
Nem sokára majd megértik.

* * *

Ugyan honnan Márton gazda,
Mondja meg csak, szépen kérem!
De hát tartsa fel a fejét,
Mert elejti, még megérem!

Ne bánts! Megtörte a bánat:
Felesége betegágyon
Most vivja a végső tusát...
Ne bánts hát őt Isten áldjon.

Őt gyermeke temetőben,
Anyjuk is ott nem sokára,
Halálmadar, halál-hirnök
Oda szállott ablakára.

*) Esküdt.

S Márton gazda tovább ballag,
Semmi szóra nem figyelve,
Nem szól semmit, h'jába kérdik,
Kiszáradt a torka, nyelve.

Csak néz ide, csak néz oda,
Olyan busan oly mogorván,
S olykor-olykor nehéz könyecsepp
Gördül végig halvány arcán.

Török Bódog.

Most.

Int a pálya, küld az élet
S elhagyám az ősi fészket.
Boldog otthon, csöndes tűzhely!
Lelkem előtt mért is tűnsz fel? ...

Fájt a válás, — most is úgy fáj;
De azért a búcsu-csóknál
Könny se rezdült szempillámon:
Néked anyám, hogy ne fájjon.

Fogy az élet évről-évre,
S nem juték még soh'se révbe;
Hanem azért egyszer-máskor
Szólt az irás boldogságról.

Szólt az irás... Mindhiába:
A te lelked tisztán látta,
Hogy a szívem sajog, vérzik
S busultál a könnyezésig.

Édes anyám! ha most látnál,
Tudom, többet nem siratnál:
Idehullnál a nyakamba —
S fájó szived megszakadna.

Kolozsvár.

Szabó Lajos.

sében, már csak azért is, hogy az iskolázta-
tása költségei, melyek az állami adónál
nagyobb teherként nehezdednek a legtöbb
iparosra, leszállítottassanak, és így az iskolá-
ztatás megkönnyítették. Egy-egy tanuló évi
tandija 8 frt, oly horribilis összeg, mely-
nek megfizetése elől a legtöbb szegény ipa-
ros szülő úgy menekszik meg, hogy iskola
köteles gyermekeit a polgári életre szük-
séges legcsekélyebb ismeretek megszer-
zése előtt, gyermekkoruk legelső éveiben
inasnak adják; az inaskodás testi fáradal-
mait a gyermeki fejletlen test csak oly erő-
feszítéssel bírja elviselni, mely őt az erőtel-
jes testi fejlődésben gátolja, a mi hogy mily
károsan hat a közegészség ügyre, sőt az
illető keresetképesége fejlesztésére is, bő-
vebben fejtegetni fölösleges. Az ily kora
inaskodás által a gyermek elvonva gyermek-
sége minden örömeitől, idő előtt oly élve-
zetekben keres kárpótlást, melyek egészsé-
gét a munkánál jobban kockáztatják.

Nem tudom vane törvény vagy városi
szabályrendelet, mely az inaskodás megkez-
désének idejét megállapítja, ha van, szigo-
ruan kellene megvalósítására felügyelni, s
ha nincs, minél előbb okvetlen létesítendő.

A felekezeti elemi iskolák segélyezésére
legalább évi 1000 frtot kellene fordítani,
azon feltétel kikötése mellett, hogy azon
összegerejéig a városi adózó polgárok gyer-
mekeinek tandija leszállítottassék.

Ipariskola.

A törvény értelmében az elemi iskola
mulasztásait az alsófoku ipariskola volna
hivatva pótolni, már ennek fentartása nem
röható a felekezetekre, erről kizárólag a
városnak kell gondoskodnia.

Gondoskodik is... A különböző isko-
lák tanítói mint óraadók tanítanak ez iskolák-
ban, melynek fentartási költségeit, tandijak-
ban ismét csak a szülők és mesterek kötele-
sek hordani.

A szegényiparosok joggal elvárhatnák,
hogy e terhet a község vállalkról levegye,
hogy mint községi teher egyenletesen osz-
tassék szét az összes adók között. Joggal
elvárhatnák, hogy gyermekeik részére a vá-
ros oly helyiségekről gondoskodjék, melyek
megfelelnek az egészségtan követelményei-
nek. 10—12 óráig tartott ipari munka után
testben lélekben kifáradva mennek e tanu-
lók oiy iskolai helyiségekbe, melyekben a
törvény által megkövetelt térnek egy tized-
része is alig jut egy-egy tanulóra, mely tér
oxigeniumát, 5—10 perc alatt kiélik, s a
többi időben csak fulladoznak ott a saját
léleketzők s testi kipárolgásuk által inficiált
levegőben. E bajon okvetlenül segíteni kell.
Hisszük is, hogy a városi hatóság, mely so-
kat tehet e tekintetben, megteszi a szüksé-
ges lépéseket.

Egy, minden építészeti czifraság nélküli,
tágas helyiségekkel rendelkező ipariskola
építése oly nélkülözhetetlen, hogy annak
érdekében minden egyébről le kellene mon-
dani! Az a város atya, kinek keblében érző
szív dobog, semmiféle luxus kiadásra sem
szavazhat meg csak egy krajczárt sem addig
míg ezen, a legsötétebb Afrikába illő álla-
potokon segítve nem lesz. A villamvilágítás,
sétatér létesítés, a melyeket egyesek ugyan-
csak forciroznak, mind a jövő század álmai
kellene hogy maradjanak addig, míg e kér-
dés megoldva nem lesz. Mert az ifjuság
a nemzet jövője, s míg e jövő fejlődésének
biztosítására minden meg nem tétetett, addig
a jelen szépítésére az előrelátó politikusk
nem gondolhat.

y.

Könyvet a népfölkelő tisztjelölteknek.

Székely-Udvarhely, 1895. jan. 30.

A népfölkelő tisztetek ajánlati lapokkal mai
napon lettek újabban ellátva és utasítva teen-
dőkire; de könyv nincs.

Tekintettel a fontos feladatra, mely komoly
pillanatban a tisztjelöltekre hárul, már béké-
ben saját érdekükben szükségessé válik, hogy a
számukra kijelölt állás köteleit minél alaposab-
ban megismerjék és ezen czélból a rendelkezésre
álló és a magyar népfölkelésre vonatkozólag hi-
vatalból kiadott utasítások, szabályok és egyéb
segédesszközöket, mint:

1. Utasítás a magyar népfölkelésre vonatko-
zólag a magyar korona országában.
2. Szolgálati kézikönyv a magyar népföl-
kelés számára.
3. Védtörvény utasítás.
4. Hadsereg szervezete.
5. Utasítás a m. kir. népfelkelési tisztképző
tanfolyamra.
6. Szolgálati szabályzat.
7. Gyakorlati szabályzat.
8. Löntasítás.
9. Fegyverutasítás.
10. Utász-tan.
11. Tereptan.
12. Illeték-szabályzat.
13. Gazdászatkezelési utasítás.
14. Pénztárkezelési utasítás.
15. Utasítás élelmezésre nézve.
16. Vonatfelszerelési utasítás stb. beható ta-
nulmányozás tárgyává tegyék, mert a rövid idő-
szaknál fogva, mely mozgósítás alkalmával ren-
delkezésre áll, csak is úgy érhető el a tulajdon-
képeni czél, hogy annak idején hivatásuknak
megfelelhessenek, ha már béke idejében a teen-
dőkrol maguknak tájékozást szereznek.

Nem kizárólag a tiszt állás maga, hanem
annak erkölcsi értéke, a haza érdeke és ő felsége
a király a legfőbb hadur iránti hódolat kell hogy
öszönözze a törekvésben egyenkint és összesen
elsajátítani mindazt, a mit majd a magasztos hi-
vatás és kötelesség reá ró.

Kiváló sulyt kell helyeznie arra, hogy alá-
rendeltjeit nevelje. Elméleti és gyakorlati okta-
tást, valamint harcászati kiképzést fáradhatat-
lanul tanulmányozza, a legénység felfogási ké-
peségének öntudatában türelemmel vezesse s azt
a legmagasabb katonai elméleti és gyakorlati
harcászatra emelni igyekezzék; előljárói paran-
csait hiven teljesítse és azokat az ügy érdekében
megnyerje, a legnehezebb feladatokat feltétlen
odaadással teljesítse.

Mindezen tőlük megkívántató nehézségek
egy győzhető le, ha a fentidézett tankönyvek
minden egyes tisztjelöltnék csekély díj mellett
megküldetnek s minden két évben, öszszel leg-
alább 8 napi gyakorlatra összpontosítás történnék.

P. S.

Szóljunk hozzá!

— Székelykereszturi tudósító —

Főszolgabíránk alkotmányos érzékéről s
intelligenciájának iránti előzékenységről tesz bi-
zonyosságot az a ténye, hogy olyan dolgokban,
melyek e város fejlődésével, vagy valamely fonto-
sabb kérdésével szorosan összefüggésben vannak
kikéri, illetőleg meghallgatja azok véleményét is,
kik a képviselő-testületnek nem tagjai s így néze-
teiknek, kívánságaiknak illetékes helyen nem ad-
hatnak kifejezést. És ez nagyon helyesen van így
s mindenestre dicséretére válik főszolgabíránk-
nak s javára az ügyeknek, mert városunkban az
értelmiségnek legalább is $\frac{3}{4}$ része nem tagja a
képviselő-testületnek s így ha volna is, a mint
bizonyára van is, olyan gondolata, terve, a mi a
közügynek javára lehet, nem tudna annak kifeje-
zést adni. Főszolgabíránk megtalálta a helyes utját
annak, hogy mi módon vonja be a képviselő-
testületben helylyel nem bíró értelmiséget a köz-
ügyek intézésébe a nélkül, hogy a községi köz-
igazgatást irányító §-ok ellen vétene; ez a helyes
és a közügynek csak javára válható mód: az időn-
kénti értekezések tartása.

Jelen hó 11-én másodizben hivott össze ilyen
értekezletet, ez alkalommal a helyettesítés útján
betöltött főbírói állás mikénti betöltéséről kívánta
a közönség nézetét és véleményét meghallgatni.

A dolog megértésére szükségesnek látom a
következőket elmondani. Az 1893. év végén, az
általános tisztujtítás alkalmával megválasztott

főbíró, Kocsag Elek a mult év folyamán állásáról
lemondott, helyét a főszolgabíró ideiglenesen egy
köztisztjeletben álló és a közigazgatással épen a
szolgabírói irodában megismerkedett pontos és
lelkiismeretes férfiával, Pálfi Lajossal, töltötte be.
Arra nézve kérte ki a főszolgabíró az értekezlet
véleményét, hogy fentartsa e a jelenlegi állapo-
tot, miként a törvény megengedi a következő ál-
talános tisztujtításig, vagy pedig kitűzze a válasz-
tást a főbírói állásra?

A kérdéshez többen szoltak ho-zá és az ér-
demleges hozzászólások eredménye az, hogy a
jelenlegi állapot, mint egészen törvényes, a város
ügyeire nézve pedig teljesen megnyugtató s ez
időszert jobbal nem is pótolható, fentartandó a
következő általános tisztujtításig. Fentartandó az
értekezleten kiválóan hangsúlyozott következő
okokból.

A jelenlegi főbíró teljesen megbízható kor-
rekt ember, ki ellen, épen a főszolgabíró kijelen-
tése szorint, soha semmi panasz nem emeltetett, ki
a város ügybajos dolgait teljesen ismeri s ezért
nem volna tanácsos az ügyek élére esetleg más
embert állítani, kinek ismét több időre lenne szük-
sége, hogy a vezetésbe teljesen betanulja magát,
a mi semmi esetre sem lehet előnyös az ügyekre
nézve; a város a jelen évben vette házi kezelés alá
a vámszedést, ez a nem kevés utánjárást és ellen-
őrzést kívánó ügy a jelenlegi, kipróbált, puritán
jellemű vezető kezei között van a legjobb helyen;
fentartandó végül és legfőképp azért, hogy nálunk
az ilyen választások a közönségre nézve nagy er-
kölesi romlással járnak. Sajnosan tapasztaltatott
ez a közelebbi általános tisztujtítás alkalmával is,
mikor — ne tagadjuk — a pálinkával képesek vol-
tak a volt derék és kipróbált segédbíró helyéről
kilékní és helyébe mást választani, ki értelmes,
derék ember ugyan, de mégsem volt képes helyét
betölteni s kit alig félévi működés után a főszolga-
bíró kénytelen volt állásától felfüggeszteni.

Ilyen nyomós okok szólnak tehát a „status
quo“ fentartása mellett, s főszolgabíránk ki is
fejzte miszerint, ha a felsőbb hatóságnak az „ide-
iglenes“ betöltés ellen nincs kifogása, nem kíván
a jelenlegi állapotokon változtatni, azonban, ha
netalán mégis merülnének fel olyan körülmények,
melyek a választást szükségessé tennék, ki fogja
tüzni a választást arra az időre, mikor jönnek és
szükségesnek látja.

Köszönet nyilvánítván a főszolgabíró ur-
nak ez értekezlet összehívásáért s tapintatos ve-
zetéséért, az értekezlet azzal a tudattal oszlott el,
miszerint főszolgabíránk méltó és érdemes arra,
hogy iránta teljes és öszinte bizalommal viseltes-
sünk, sőt a közjóra irányuló munkásságában min-
den erőnköl támogassuk.

Figyelő.

Farsang.

Kereskedők bálja.

Ugy látszik, hogy az idei farsang kedvező
volt a táncmulatságokra nézve, mert az elmúltak
— pedig meglehetősen számban voltak — egytől
egyig szépen sikerültek. Carneval kegyére nem
szorultak ezuttal sem a derék kereskedők s keres-
kedő ifjak, mert mulatságuk „magasabb iendü lé-
nyek“ beavatkozása nélkül is pompásan sikerült.
A kereskedők báljának sikere hagyományos s a f.
hó 16-án lefolyt szép estély nem maradt legke-
vésebbé sem a többiek mögött. Lehet, hogy talán
többen voltak a tavaly, de fesztelenség, pezsgő jó
kedv tekintetében ez mindeniken tul tett.

A derék rendezők, kik Gál János elnöklete
mellett a termet valóságos tündérkertté varázsolták,
föltétlen dicséretet érdemelnek. Éjfélkor a
közönség a füzértáncot járta s a pompás mulat-
ság bizony kivilágos virradtig tartott.

A jó kedv hévmérője mindenestre azért
emelkedett oly magas fokra, mert a szép szemek
tüzei nagy melegét árasztottak. S hogy szép sze-
mekben s arczokban nem volt hiány álljon itt e
névsor, melyet hevenyében összeállítani sikerült.
A szép asszonyok között ott voltak: Ugron
Jánosné, Demény Ferenczné, Sándor Albertné,
László Domokosné, Gál Jánosné, Betegh Pálné,
Sterba Ödöné, Reisenauerné, Rosmann Józsefné,
Schaffent Frigyesné, Siegnund Józsefné, Flórián

Bogdáné, Sorgel Jánosné, Dézsi Antalné, Schuller Jánosné és Mihályné, Folberth Györgyné, Bodrogi Sándorné, Szakács Józsefné, Sándor Józsefné stb.

A szép leányok koszoruját képezték: Bodrogi Vilma, Bora Ilona (Szombatfalva), Borbát Erzsébet, Csépi Mari, Flórián Lujza, Hinc Mariska (Erzsébetváros), Lánckó Piroška (Szentkeresztbánya), László Ilonka, Medgyes Emma, Oláh Ida, Pluhár Gabriella, Reicher Gabriella, Szakács Agnes, Sándor Róza, Schuller Hanni, Schvarcz Ida (Toplicza), Sorgel Irma, Walentsik Ilona stb.

Sha ehhez hozzá fűzöm még azt, hogy meggyünk népszerű alispánja Ugron János is jelen volt, (kinek arany kedélyéről sok fiatal ember vehetne példát); továbbá a tisztikarból többen Forstner ezredes élén s Mentovich Gyula törv. elnök stb. s végül ha főlemlitem, hogy a négyeseket 40—50 pár tánczolta s Sándorka kitünően huzta a talpalá valót, ugy azt hiszem riporteri megbízatásomnak híven megfeleletem.

A szép multság — fölösleges főlemlítenem — anyagilag is fényesen sikerült.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A tél.** Régen olvassuk a lapokból, hogy másutt a tél meglehetősen uralkodik, nálunk addig hol tavaszi, hol pedig áprilist járt az időjárás. A mult héten azonban télire fordult, nagy havazás, hideg mellett a tél végre hozzánk is beköszöntött. Szinte megörültünk neki, mert bizony nem a legjobbat jósolhatnók a tavaszra vonatkozólag: ha a tél mérgét nem adná ki.

— **Köszönet.** Szerkesztőségünkhöz nagyon sok s köztük több neves írótl elismerő üdvözlő levél érkezett, melyben elismerésüknek adnak kifejezést a „Székely-Udvarhely“ megindításáért. Szerénységünk nem engedi e levelek közlését, de alkalomadtán egy tárcza keretében főlemlítjük azoknak becses neveit, kik jóindulatu buzditásukkal kitartó s fáradságos munkánkban támogattak. Előre köszönet mindnyájuknak.

— **EMKE Székely-Udvarhelyt.** Nemesak a megye a város és Emke fiók egyletének vezérfejfiai de székely anyavárosunk egész lakossága osztatlan örömmel látja vendégül az EMKE-t, melynek direktoriuma valószínűleg a pünkösdi ünnepek alatt városunkban tartja meg jubilaris diszülését. A város polgármestere Kassay F. Ignác; a megye Ugron János alispán és az EMKE udvarhelym. fiókja dr Török Albert alelnöke mellett már tartott ez ügyben értekezletet. Az előleges megállapodás az, hogy a három helyről egy nagyobb bizottságot küldenek ki, melynek főadata lesz az egész ünnepély módozatát megállapítani s a kész tervet bemutatni. Ugyanez időben s hacsak lehet kapcsolatosan e nagy ünnepélylyel óhajtja a megye egyik hasonló irányu jótékony egylete is megülni főnnállásának negyedszázados jubileumát t. i. az udvarhelym. áll. népnevelési egylet. Bizonyára méltó kiegészítője volna ez az ünnepélyességeknek s nagyon helyesnek véljük a két rokon egylet jubilaris ünnepségei összekapcsolását.

— **Márczius 15.** A székelyudvarhelyi daleyget, mint a márczius 15-iki ünnepélyek állandó rendező bizottsága ez évben is — a multakhoz hasonlóan — fényes és a nagy naphoz méltó ünnepélylyel üli meg a dicső szabadságharcz 47-ik évfordulóját. Ez ünnepély tulajdonkép a város polgárságának ünnepe. A daleyget nagy falragaszon hívja föl a polgárságot a komoly részvételle. A tetszés szerinti bementi díjegy részét a Kossuth-szobor alap javára fordítják. A műsor végleges megállapítása egy közelebbi vál. ülés főadata lesz. A jövő számban közöljük a teljes műsort.

— **Márczius 15.** Tudomásunkra jutott, hogy alkotmányunk korszerű átalakítása hajnalának évfordulóját mind a három középiskola megünnepeli. Helyes! Most csak az van hátra, hogy az egyes intézetek ezen ünnepségeket ugy rendezék, hogy a közönség egyik ünnepélyről a másikra elmelessen. Ezt szem előtt tartva, az intézeti igazgatók igen helyesen járnának el, ha érintkezésbe lépnek egymással és ugy állapítanak meg

ezen ünnepélyek időrendjét, hogy egyik helyen 9—10, a másikon 10—11, a harmadikon 11—12 óráig tartassék meg az ünnepség.

— **Tisztelgés.** Folyó hó 17-én tisztelgett Jung-Cseke Lajos apátnál az udvarhelyi espereskerület papsága születésének félszázados évfordulója alkalmából. Oláh Antal keresztúri plébános fejezte ki kollégái jó kívánatait a nála megszokott szónoki hévvel. Jung-Cseke Lajos apát közéletünkben s e város társadalmában sokkal ismeretebb egyén, sem hogy bővebb ismertetésre szorulna. Ad multos!...

— **Esküvő.** Dr Demeter Károly daróci orvos, február 25 én d. e. 11 órakor tartja esküvőjét Székely-Udvarhelyt Bedő Ferencz tiszteletes testvérével Rózával. Gratulálunk.

— **Műkedvelői előadások.** Az iparos önképzőkör és daleyget javára rendezendő műkedvelői előadásokra szorgalmason folynak a próbák s előre látható, hogy a derék műkedvelők fáradságát siker koronázza. A darabok, melyek előadásra kerülnek jól vannak megválasztva. Az első előadás márczius 10-én lesz az iparos önképző helységben. Előadásra kerül „A Szökött Katona“ Szigligeti pályanyertes népszínműve. A kitűnő darabban a helyi daleyget s első zenekar is közreműködik. Főhívjuk a n. é. közönség figyelmét az előadásokra.

— **A helybeli jótékony nőegylet fillérestélyei özv. Török Pálné elnökele alatt szép siker mellett folynak le. A f. hó 20-iki is egyike volt a legszébbeknek. Rendezték: Szabó Kata, Oláh Ida és a Koncz nővérek. Szereplők voltak: Hann Pepi ki Szász K. „Ördög és Angyal“ költeményét szavalta igen szépen; s Török Bódog ismeretes szép baritonjával népdalokat énekelt zenekar kíséret mellett.**

— **Iparosok fillérestélye,** mely f. hó 18-án volt, szépen sikerült. Közreműködtek szavalattal: Gál Juliska, Kassay Vilma k. a.; Pöschig Venczel monológot adott elő. Lukács Gábor szavalt. A fillérestélyt Pásztor Juliska, Gál Juliska k. a., Berze Ignác és Jamneczky Lajos rendezték.

— **Végtárgyalás.** Folyó hó 16-án tartották meg a végtárgyalást a helybeli törvényészknél. Ugron Gábor orsz. képviselő és Daniel Elek földbirtokos; továbbá Ugron János alispán és dr Gyarmathy Dezső földbirtokos között lefolyt párbajok miatt. Az enyhítő körülmények leszámítása után a törvényészék Ugron Gábort 3, Daniel Eleket 10, Ugron Jánost 3 és dr Gyarmathy Dezsőt 6 napi államfogházra ítélte. Az ítéletben a felek megnyugodtak.

— **Az udvarhelymegyei népnevelési egylet közgyűlést tartott f. hó 17-én;** a részletes tudósítás mai számunkból tárgyhalmaz miatt kiszorult. A jövő számban jön.

— **Az udvarhelymegyei takarékpénztár XIII-ik évi közgyűlését** dr Török Albert elnökele mellett f. hó 17-én d. e. 10 órakor tartotta. Addig is meg a részletes tudósítást közölhetnők, megemlítjük, hogy dr Solymossy Lajos vezérigazgató terjedelmes jelentést adott elő, melynek adatai a legszebb eredményeket konstataálják. Szép összeg jutott jótékonycélokra. Végül a választások eredménye a következő: Elnök lett újból dr Török Albert. Igazgatósági tagok lettek: Török Bódog, Szombatfalvi Lajos, dr Ráczkó és Sándor Dénes.

— **Pénztárvizsgálat.** A közigazgatási bizottság meghagyásából Ugron János alispánunk elnökele alatt kiküldött bizottság városunk árvai, köz- és adópénztárát megvizsgálván, örömmel értesülünk, hogy mind a könyvek vezetésében, mind pedig a pénzek kezelésében a legnagyobb pontosságot és rendet találta, melyért helyben a polgármester és pénztári személyzetnek elismerését ki is jelentette.

— **Társas összejövetel a kaszinóban.** Márczius 2-án, azaz szombaton este 8 órakor lesz a második társas összejövetel a kaszinóban. Mint hírlík, e kedélyesnek ígérkező multságra sokan készülnek. A rendező bizottság, e hét folyamán, aláírási ívet fog köröztetni, melyre azok írják nevüket, kik az estélyen megjelennek.

— **Összejövetel.** Tegnapeste Molnár Károly főreálisk. tanár vendégszerető házában vacsorán

volt együtt a tanárikar, hol kedélyes multság fejlődött ki, mely éjjel utánig nyult.

— **Véletlen baleset.** Gál Sándor r. k. kántor miut részvétellel értesültünk elesés miatt nagy mérvű lábszártörést szenvedett. Ismerősei közt általános a részvét.

— **Pontos idő.** Régen érzett bajon akarnak segíteni a helybeli középiskolák igazgatói, midőn elhatározták, hogy tekintet nélkül a két toronyóra, (melyek rendszeren kétféleképen járnak, de többnyire mindkettő rosszul) a póstai óra szerint igazítják majd az intézeti órákat. Ezzel végre elérék azt, hogy a zavart megszüntetik, mely föllépett hetenkint, midőn az egyik intézet hit'ani óráin vagy elkésve, vagy korán jelentek meg a tanulók. Az igazgatók azonban parancsolják meg a postára járó iskolai szolgálknak, hogy naponként nézzék meg ott az órát és naponkint ennek az alapján igazítsák az intézeteket; végre kérjük meg a postafőt, hogy sziveskedjék utánnézni a póstai órának is, hogy ez jól járjon, mert csak így valósulhat meg az, hogy lesz: pontos idő.

— **A székely vasutak.** A kereskedelemügyi minisztériumban lázason dolgoznak a székelyföldi vasutak terveinek részletes kidolgozásán. Első sorban a ghyimesi szoroson át vezetendő vonal tervéhez fogtak s ezt már minden részletében be is fejezték. Az építést a tavasz beálltával minden haladék nélkül megkezdik. A minisztérium kiküldött mérnökei máris a helyszínen vannak, a munkásokat fogadják fel s megteszik a kellő előkészületeket. Az egész vonal Csik-Rákostól a romániai határáig illetőleg Palánka határszéli községig fog vezetetni, 44 km. hosszúságban, jobbra illetőleg a hol lehet, a jelenlegi országút mentén. Csik-Rákostól kiindulva Csik-Szépviz, Ghymes-Felsőlok, Ghymes-Bükk és Ghymes községeket fogja érinteni s Palánkánál, a határon érintkezik a romániai vasutal, melyet Okna állomástól a Tatros völgyében vezetnek idáig. A vonal a modern technika egyik legnagyobb szerű alkotása lesz. De ez lesz egyszersmind a legdrágább vasutja is Magyarországnak, a mennyiben kilométerenként közel 300,000 forintba s így egészben tizenkét millió forintba fog kerülni. Az építési munkálatok közül legelőbb az Olt és a Tatros-folyók viszálasztóját áttörő nagyszerű alagut furását fogják megkezdni, mely Csik-Szépviz és Ghymes-Felsőlok között az 1374 méter magas Bot-havas lábánál törí át a délkeleti kárpátok gerinczét. Az építést roppant nehézé teszi az a körülmény, hogy az összes anyagokat, gépeket, szerszámokat és eszközöket a szászregényi vasut-állomástól kocsival kell Csik-Rákosig fuvarozni, ami napokat vesz igénybe és fölötte nagy mértékben emeli a költségeket. A Tatros-folyón emelendő nagyszámu hidak is kiváló alkotások lesznek, ugy hogy az egész vonal Magyarország egyik elsőrendű látványossága lesz.

— **Álarczos-bál.** A helybeli önkéntes tűzoltóegylet ma este tartja meg álarczos-bálját. Minden jel arra mutat, hogy eme multság jól fog sikerülni.

— **Fillérestély Keresztúrt.** A testvér székelyváros is tart fillérestélyeket hetenként a keddi napokon. Az elmúlt február 19-iki is szépen sikerült. A műsoron szerepeltek: László Panna szép czimbalom játékkal, Ujváry Mihály szellemes fölolvással, Gálfy Kálmán pompás szavallatával. Ezenkívül dr Vajda Emil énekelt — soronkívül — Borbély Poli praeciz zongora kísérete mellett néhány szép magyar népdalt. A sikerült estélyt Ajvász Kristófné és Lestyán Margit rendezte.

— **Tréfás estély Keresztúrt.** Február 26-án a keresztúri korcsolyázó egylet tréfás estélyt rendez tánczcal egybekötve. Az estélyen szerepel a székelyudvarhelyi első zenekar; Gálfy Kálmán szaval; Ágotha Antal monológot ad elő; László Panna czimbalmozik; Huszár Berta és Kun István dialógot adnak elő; Monológot ad elő Raffay Irma. Ezen kívül lesz két mulattató darab is: Vack-Vicck táncz és a „Tűz-Király“!

— **Szini-előadás** A helybeli irlalmas nővérek vezetése alatt álló leánynevelő intézet tanulói ma d. u. 4 órakor tartják farsangi szini-előadásukat. A műorból főlemlítjük: „Meglépetések“ és

„Egy eszébe kávé“ című egy-egy felvonásos színjátékukat, továbbá lesz egy ének, három zongora darab és balleltáncz élőképkel.

— **Gyűlés.** E. K. E. udvarhelyi osztályának választmánya ma d. u. 4 órakor ülést tart, a megyeház nagytermében, melynek tárgysorozata következő: 1. A központ fontosabb leiratásainak a felolvasása. 2. Választmány kiegészítése. 3. Márczius hóban tartandó E. K. E. estély megbeszélése. 4. Indítványok.

— **Öngyilkosság.** Réthy Dezső, a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara titkára, a székely közügyek fáradhatatlan bajnoka, Nagyváradon, föbelötte magát és meghalt.

— **Táncvizsga.** Izsák Ferenc képzett táncztanító tanítványaival vizsgát tart az önképzőkör nagytermében. Márczius hó 1-én az összes tanuló ifjúság s 2-án (szombaton) a kereskedő és iparos ifjakkal foly a vizsgálat. Kezdeté este 8 órakor. A tanulók 14 érdekes tánczot mutatnak be.

— **Vizsgatánczestély.** Sára Miklós előnyösen ismert táncztanító tanítványaival a «Budapest»-szálló nagytermében Láng Endréné védnöksége mellett márczius 2-án tartja meg változatos műsorral tánczestélyét. 6 műtáncz lesz bemutatva. Belépti díj 1 korona. Kezdeté este 7 és fél órakor.

— **Udvarhelymegye legtöbb adót fizető törvényhatósági tagjainak az 1895 ik évre megállapított névjegyzéke** (folytatás). Az első számunkból kimaradt tagok névsorát, hogy így a kimutatás teljes legyen itt közöljük: Hrobony Adolf birtokos (Demeterfalva) 147-11, Benkő Mihály vállalkozó (Keresztúr) 121-16, dr Nagy Sámuel ügyvéd (Helyt) 120-01, Lukács Domokos birtokos (Márfalva) 120, Gáspár Sándor vendéglős (Helyt) 119-70, Lengyel László kereskedő (Keresztúr) 119-66, Biró Mihály birtokos (Zetelaka) 116-12, Simó János kocsmáros (Helyt) 115-32, Fark Kristóf birtokos (Erzsébetváros) 113-37, Kovács Domokos hiv. (Helyt) 112-88, Széll Géza kereskedő (Keresztúr) 112-31, Persián János kereskedő (Helyt) 111-20, Oláh János kereskedő (Helyt) 110-87, Id. Nirschy Lipót birtokos 106-83, Sándor József bérió (Andráfalva) 106-04, Br. Gamerra Gusztáv birtokos (Keresztúr) 105-45, Koronkay József vendéglős (Helyt) 104-34, Rápolthy Domokos birtokos (Helyt) 103-02, Mester János birtokos (Fiátfalva) 103-78, Ilyés Miklós ny. ezredes (Helyt) 101-70, Szállasi Márton kereskedő (Korond) 98-94, Kassay F. Ignác polgármester (Helyt) 97-56, Martini Róbert cukrász (Helyt) 96-90, Szöcs János birtokos (Ujszékely) 96-53, Szántó Lajos szabó (Helyt) 96-21, Becsek Dániel nyomdász (Helyt) 95-91, Czehe Aladár gyógyszerész (Oklánd) 95, Schuller János kalapos (Helyt) 94-86, Mihály János földész (Lövete) 94-86, Kandó Mózes vendéglős (Helyt) 94-73, Ajvász Kristóf kereskedő (Keresztúr) 92-91, dr Mezei Ödön orvos (Helyt) 91-92, Murai Sámuel földbirtokos (Ujszékely) 91.71. összesen 108 közigazgatási bizottsági tag.

— **Vajjon mi igaz ebből?** A vasutól jövő utasra rossz benyomást tesznek ama faházikók, melyeket jobbról-balról lát és csak is Bethlen-utczába jutva kezd kibékülni a látvánnyal; de már a kökeresztnél újra kellemetlenül érinti a szemlélőt a hid mellett levő balra eső faházikó, a rozoga deszka palánk, ezen belül a végtelenül lyukas tetejű, leroskadással fenyegető kocsí állás, jobbról a hid után a deszkaszélekből összetakolt kerítés, melyen belül talán a Budvarról eltűnt romok láthatók. Ugy hallatszik, tavaszra ez mind eltűnik, mert a kis házikó, palánk és kocsí állás helyébe díszes sarok ház épül: a romokot eltávolítják és a díszes kerítés helyébe egy díszes vassorompó készül. Vajjon mi igaz ebből?

— **A csángó-magyarok.** A bukovinai Istenegyház község r. karh. plébánosa, László István, Polónyi Géza orsz. képviselőhöz levélben fordult, melyben felhívja a magyarok figyelmét arra, hogy mily módon lehetne a millenium alkalmából tizezer embert a magyarság számára megmenteni. Bánffy Dezső báró, Perczel Dezső, Wlasiacs Gyula, Szent-István és Szent-László társaságok megígérték, hogy mindent megtesznek a csángók érdekében.

— **Halálozás.** Bibarczfalvi Szabó István, élete 77-ik évében, rövid, de terhes szenvedés után, meghalt Bibarczfalván.

— **Elítélt igazgató.** A deési kir. törvényszék szombaton Jaga Constantin lelkészt igazgatóként egy havi fogásra és 100 frt pénzbírságra ítélte.

— **Nyilvános számadás és hálás köszönet.** A felsőboldogasszonyfalvi ev. ref. egyházközség kelbi tanácsa, orgona-alapja javára, alig egy fél év leforgása alatt, két táncmulatságot rendezett. Egyiket a múlt év, 1894 augusztus hóban, a másikat 1895 január 27-én. Mindkettő, anyagilag mint erkölcsileg, igen szépen sikerült. Az első alkalommal volt összes bevétel: 59 frt 60 kr, — kiadás 16 frt 58 kr. E szerint maradt tiszta jövedelem: 43 frt 2 kr. Ezuttal fölülfizetni sziveskedtek: Réter Izsák tanító, Rácz Pál, Sándor Lajos, Barabás János urak és Biró Andrásné asszony 75—75 krt, Biró Aronné 50 krt, Szélyes István 40 krt, Jakab Albert lelkész, Bede János, Lukács Pál, Jakab István, Bálint András Szentpéteri Ferencz, Péter János, Rápolthy Endre, Sterba Ödön és Fekete Mihály urak 25—25 kr, Derzsi Domokos, Derzsi Sámuel és Gyarmathy Károly urak 20—20 krt, Bartha Gábor 15 krt, Csizsár László, Csizsár Zsigmond, Orbán Imre, Boér Viktor és Török Lajos urak 5—5 krt. — A második alkalommal volt összes bevétel: 53 frt 85 kr, — kiadás: 17 frt 66 kr. Tiszta jövedelem: 36 frt 19 kr. Ezuttal fölülfizetni szivesek voltak: tek. Deák Gyula birtokrend. mérnök ur 1 frt 20 krt, Nagy László, Biró Áron, Szabó János, Gergely Sándor és Balázs Elek, Nagy Domokos urak 50—50 krt, Péter Gergely, Derzsi Sámuel és Jancsó István urak 20—20 krt, László József körjegyző ur 30 krt, Nagy Kata 15 krt, Biró Sándor 10 és Bedő Áron urak 5 krt. Fogadják nevezettek s általában mindazok, kik e szép sikert elérni közreműködtek, itt a nyilvánosság terén is, magam és egyházam hálás köszönetét. — Együttal fogadják a magam és kedves hűveim szives köszönetét tek. Deák Gyula birtokrendező mérnök ur, ki folyó év és hó 7-én presbyterré történt beválasztása alkalmával 20 frtot ajánlott fel orgona-alapunk javára, valamint Péter Áron ur, ki 40 frtot eszközölt és Nándori Lajos ur, ki 2 frtot adott a fentebbi célra. Ezek a tények dicséretre nem szorultak. A jutalom ott van a boldogító öntudatban s felírva ama láthatatlan kéz által a láthatatlan könyvben. — F.-Boldogasszonyfalva, 1895 február hó 14-én. Biró Áron, ref. pap.

— **Ki a gazda?** Érdekes kérdést vet fel a Benedek Elek szerkesztésében megjelenő „Nemzeti Iskola“ az ujévi első számában. A cikk írója Földes Géza, ki azt fejtegeti, hogy az orsz. tanítói nyugdíjalap a tanítók igaz és kétségbe vonhatatlan tulajdona, melyhez maga a törvényhozás sem nyulhat a tulajdonjog szentségének megsértése nélkül. A cikknek a hangja ugyan éles, de indokolt, mert a tanítói nyugdíjsérelemnek valóban kétségbeesett. A „Nemzeti Iskola“ vezércikkéhez e bajokon úgy akar segíteni, hogy a nyugdíjalap kezelésében adjanak részt a tanítóknak is és hogy minden nyugdíjazási eljárást előbb mutassanak meg az érdekelt nyugdíjba vonuló tanítónak s annak az észrevételeit, kifogásait érdeme szerint mérlegeljék. Ennél azonban sokkal fontosabb az a gondolat, hogy az alap millióit az állam bocsássa az iskola fenntartó községek rendelkezésére, a kik innen nyerendő állam kölcsönökből építenék iskola épületeiket, tanítói lakházaikat. Így legalább azokat a szánalmasan rozoga iskolákat a kívánalmaknak megfelelő épületekkel lehetne kicserélni s ebben nagy haszna lenne a hazai népoktatásnak és a tanítóknak egyaránt. Igazán kívánatos dolog, hogy ezeket a praktikus eszméket a megyei tanítóegyletek is tárgyalgassák. E tárgyaláshoz pedig kitűnő vezérfonalat ad minden tekintetben a „Nemzeti Iskola“.

— **Vesztettek.** Füle községben egy asszonyt, Felső-Rakoson pedig két férfit mart meg veszett kutya. A szerencsétleneket a budapesti Pasteur intézetbe utasították.

— **RÖVID HIREK.** Albrecht kir. herczeg rendkívüli nehéz halálközdelem után, Arkóban febr. 18-án, d. u. egy órakor meghalt. Albrecht kir. herczeg temetése február 26-án, kedden d. u. 3 órakor lesz Bécsben. Vilmos német császár tudatta, hogy eljön a temetésre. — **Az országgyűlés részvéte.** A képviselőház és a főrendiház mai ülésein az elnöknek Albrecht kir. főherczeg halála felett való jegyzőkönyvi részvétnyilvánításra vonatkozó indítványai elfogadottak. Szilágyi elnök szép beszédben eseterelte Albrecht kir. főherczegnek hadvezéri és más téreken szerzett érdemeit és indítványt tett, hogy a temetésén héttagu küldöttséggel, képviselje magát a főrendiház. — **Képviselőház.** Endrey Gyula orsz. képviselő azt indítványozta, hogy az alföldi inségesek fölségezésére egy napi fizetésüket ajánlják fel. Urányi Imre módosításával fogadták el, melynek értelmében az ország összes inségesei részesüljenek abból.

HIRDETÉSEK.

Sz. 340/895. polg.

Hirdetmény.

A székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint csödbíró részéről ezennel közhírré tétetik, hogy Oláh János székelyudvarhelyi vegyeskereskedő csödtömegéhez tartozó felszerelvények, bolti árucikkek és házi butorok elárvereztetnek következő feltételek alatt:

I. Tömeges árverezés alá bocsátatnak a csödteltár 6 tól 848, 864-től 980., 1528-tól 1607 és 1610 től 1672. tételek alatt felvett összesen 2575 frt 54 kr beszerzési értékű kereskedelmi árucikkek és felszerelvények 1545 frt 32 kr kikiáltási árban.

II. A csödteltár 981-től 1319-ig 1326-tól 1527 és 1608., 1609. tételek alatt felsorolt összesen 2266 frt 16 kr beszerzési értékű árucikkek 1359 frt 70 kr kikiáltási árban.

III. A csödteltár 1675-től 1681. tételei alatt felvett 76 frt beszerzési értékű házi butorok 45 frt 60 kr kikiáltási árban.

IV. A fentebb I. II. III. alatti csoportok elkülönítve bocsátatnak árverés alá a mindegyik csoportnál megjelölt kikiáltási árban, s venni szándékozó köteles bánatpénzül az egyes csoport kikiáltási árának 10%-át az árverező biztos kezébe letenni.

V. Ha az egyes csoportok kikiáltási ára nem igértetik meg két órai várakozási idő alatt az összes felsorolt árucikkek, szerelvények és házi butorok leltári tételenkint fognak elárvereztetni becsáron alól is.

VI. Tömeges árverezésnél a vételár két részletben és pedig fele része a leütés után azonnal készpénzben, melyben a bánatpénz is beszámítatik az árverezési biztos kezéhez, másik fele része pedig az árverezés napjától 15 nap alatt fizetendő le a csödbíróhoz az árverezés napjától folyó 6%-os kamattal.

Leltári tételenkint való árverezés esetében a vételár azonnal lefizetendő az árverező biztos kezéhez.

VII. Az árverezés Oláh János közadósának Székely-Udvarhely városában lévő üzleti helyiségében 1895 márczius 26-án s következő napjain mindenkor délelőtti 8-órától 12-óráig és délutáni 2-órától 5-óráig fog megtartatni, s foganatosítása iránt a székelyudvarhelyi kir. járásbíró részéről meg a csödteltár megküldése mellett.

A kir. törvényszéknek, mint csödbíró részéről Székely-Udvarhelyt, 1895 február hó 7-én tartott üléséből.

Mentovich,
elnök.Czell,
t.-jegyző.Eladó 40—50 szekér
széna

Hrobonyi Adolf urnál. — Értekezhetni lehet a szénatulajdonosánál Kobát-Demeterfalván.

A legnemesebb erdélyi
TERMÉSZETES HEGYIBOROK
és erdélyi champagner,

küküllömenti pezsgő-borok,
— eredeti töltésben és raktári árakban —

Székely-Udvarhelytől
GÁL JÁNOS kereskedésében kaphatók.

„Szász-vesszősi“
kitűnő asztali bor, literes palaczk, üveggel
együtt 65 krajczár.

Jó és friss ízű „Nagyküküllömenti“
literes palaczk, üveggel együtt 55 kr.

Nagyobb megrendelések borokra palaczkokban vagy hordókban, külön en gros árjegyzék szerint a segesvári vasúti állomásról küldetnek. (Magy. áll. vasut, keleti vonal.)

Nagy raktár: 5-3
szilvórium-, seprőpálinka- és cognacból.

TEUTSCH B. JÓZSEF
borkivitteli üzlete Segesvártól (Erdély).

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Melléklet a „Székely-Udvarhely“ 9. számához.

A székelység és a millennium.

Magyarhon élő tudósainak veteránissimusa, Brassai bácsink hajdanában azzal szokta kezdeni vitázó fejtegetéseit, hogy én is hozzá szólok.

Lapunk vezércikknek szánt helye négy ízben is foglalkozott a címül most is megtartott kérdésnek tárgyalásával, főképpen és ha jól emlékszem, az iparos érdekeket karolta fel a nélkül tehát, hogy megfosztott volna engemet e népszerű és közszájon forgó téma gyakorlati s illetve külső megvalósítását célzó nézeteim elmondásának kedves kötelességétől.

Habár tehát nem vagyok történész, annál kevésbé tudós, még is hozzászólok. Hozzászólok annál is inkább, mert lapunk köteles organuma lévén az udvarhelymegyei eseményeknek, tájékoztatással kell hogy szolgáljon a megléte és küszöbön álló mozgalmak minden nyilvánulása iránt.

Igy a többek közt kijelenthetem, hogy már egy évvel ezelőtt megalakult a millenniumi ad hoc bizottság, melynek összehívása csak napok kérdése a cél nagy fontossága s a fizikai idő előrehaladottságánál fogva.

És hozzászólásom nem csak jogosult, de a közhasznosság annál valóbb értékével bírand, ha én, mint e bizottság referense itt a nyilvánosság egyedül tárgyilagos mezején elmondom egyéni tervezéseimet, alanyi nézetemet s megkísérlem kulcsát adni e szépséges gondolatok megvalósításának is, hogy nem csak e város lakói szólhassanak s jöjjenek kész programmal gyűlésbe a bizottsági tagok; de tér nyitassék véleményei gyakorlatára annak is, ki részt kíván venni e főszegek munkadiadalából a távolban is a székely születés joga s a székely szív hagyományos lelkesültségéből folyó kötelem kapcsán is.

Igy állván a dolog, első sorban is az ünnepelés történelmi oldalával kell foglalkoznom.

Hogy ünnepelnünk kell és büszke öntudat, az kétség tárgyát sem képezheti.

Ha azonban behatóbban figyelemre méltatjuk a székelység történetét át végig vonuló faji köteleket, a szoros együvé tartozás érzetét, a családi szeretetet, az igazi önfeláldozás, a létért való küzdelemnek minden lapon ismétlődő drámai jeleneteit s végül ha arra is adunk valamit, hogy a székely a keleti természet élő arculatával néz a magyarra: lehetetlen ennek az ünnepelésnek az ország többi határára történendő ünnepelésektől separáló voltát, speciális jellegét elvitatnunk.

Ha a székely jelleg nem fog dominálni, akkor az egész ünnepély lapos, csak efemereszerű cerimóniára fog szorítkozni, pedig még ezekben is a hagyományos székelykarakternek kellene kidomborodni.

Az én felfogásom, az én elvem és törekvésem conditio sine qua non, — mert érzem a székelységnek évezredek büszkeségét, érzem ősi hagyományának gondolatban, tettben, hite, nyelve és szokásaiban rendületlen szívósságát — az én felfogásom az, hogy páratlanul álló, nemzetnek nevezett tagja lévén a székely korona alatt élő magyar államtestnek legyen: a magyar állam millenniumának ünnepe itt székely jellegű, székely motivumokkal.

És e kérdés eldöntése első rendű fontosság, mely történelmi bizonyítékokat involvál, melyek ha többségileg csoportosulnak előbb mondott tételeim igaz volta mellett: akkor bűn, székely név elleni merénylet volna másképpen cselekedni. Akkor az ezredév reggelén tegyük le a székely nevet, mondjunk le arról a minden tettünket, hazafiságunkat első sorban irányító gondolatról, mely mint delez-folyam át és átjárja testünknek, e művészileg készült gépnek legparányibb részét is. Tagadjuk meg legrégebbi voltunkat e hazában.

Tehát két történelmi momentumot kell bizonyítanom. A székelység a hunok maradványa-e, mi különben másodrendű kérdés; továbbá a mi miniket a millennium tekintetéből leginkább érdekel: itt voltak-e a székelyek a honfoglaláskor?

Az első illetőleg pozitív érveink teljesen hiányoznak. Pauler Gyula legújabbban megjelent Árpád-házi királyok történetének egy sorában sem említi, min nem esodálkozhatunk, ha elolvassuk előszavát, melyben világosan körvonalozza írói álláspontját, midőn így szól: A történetírás mai állásában szinte fölösleges említenem, hogy mindenütt a közvetlen forrásokból merítettem, állításaim igazolására min-

dig azokat idézem és ellenkező véleménynyel csak akkor foglalkozom, ha a források maguk nem oly világosak, hogy a kérdést magyarázat, czáfolat nélkül maguk eldöntենék. — Szalay László sem kedvez a székelység hűneredetiségének; szerinte a székelyeknek Etele hunjaitól való származtatása csalódás. E jóindulatu hypothesisnek tudományos negaczióját Hunfalvy Pál adá »Magyarország ethnográfiájában, mind a két kérdést ridegen a mesék országába dobván.

Ismerjük boldogult Szabó Károlynak elkészített küzdelmét ezen állásponttal szemben s az is tény, hogy okmányok hiányában páratlan rokon-szenyvel és nagy tudományu apparátussal verte vissza Hunfalvy támadását, több elfogadható érveléssel hozván fel pro, mint kontra; de fájdalom, ez érvek csak nemleges értékűek a praktikus történelem szemében.

Sokkal érdekesebb az a kérdés, hogy itt voltak-e a székelyek magyar eleink bejöttékor?

Pray szerint az avarok maradvékai, Engel azon magyarok maradvékainak tartja, kik Eteleközéből a bolgárok és besenyők által kiszorítva, Erdély bércei közé menekültek. Szalay legnagyobb tévedésnek jelzi a történelem azon állítását, hogy a székelyek a XIII. században költöztek volna Erdélybe. Horváth Mihály szintén említi Kézai Simon szerint a székelyek hazáját Chigle (Csik) földjén és Szabó Károly pedig imígyen írja le »Vezérek korában« a székely expediciót: A székelyek, kik Atilla birodalmának fölbomlásakor Erdély keleti bércei közé, e könnyen védhető sziklafélszékbe vonultak, hol függetlenségüket ötödfél századon keresztül sajátos hadi szerkezetök által fenn bírták tartani, a rokon magyarság jöveteléről értesülve követeket küldének Árpád elébe Rutheniába, hogy öt nemzeti belkormányuk fentartása mellett az összes meghódítandó hon fejéül elismerjék. Árpád örömmel fogadja őket s a magyar állam vérszerződési alaptörvényének köre metszett pontjaival bocsátja el, melyeket a csiki krónika hat köszérnek (szer, szervezkedés, gyűlés) nevez. E pontokat Zándirhám főrabonban a Küküllő mellett Udvarhely közelében az ősi Budvárban (Horváth sz. Bondvár) tartott székely nemzetgyűlés előtt, nemzeti áldozat szer-tartásai közben felolvastatá. E csiki krónikának hitelességét pedig, melyet 1533-ban írtak össze hiteles okmányokból Szabó K. szerint s ugyan ő megdönthetetlenül meg is védelmezte, történelmi igazmondását diadallal bebizonyítá, miként Horváth Mihály mondja.

Ennek tartalma pedig egyezik a névtelen jegyző följegyzéseivel, főképpen csodálatos egybehangzása az u. n. vérszerződés öt pontja, míg a csiki krónikában fel van véve a hatodik is, mi bizonyára a székely-magyar fegyverbarátság megkötésekor eszközöltetett, a mint ezt a székely constitutiók bizonyítják.

Ámde Szabó Károly szerint a »Névtelen jegyző munkáját, melynek a császári könyvtárban létező XIV. századi egyetlen másolata csak a mult század közepén lett ismeretes, nem ismerhették a csiki krónika írói 1533-ban: kétségtelen, hogy a vérszerződési s a székelyekre vonatkozó pontokat abból nem is compilálhatták.«

Már pedig III. Béla Anonimusa Attila hunjainak tartja a székelyeket.

Tehát apodiktikus következtetésünk mellett szól, hogy a székelység e hon lakója volt mára magyarok bejövetelekor.

Hunfalvy a már említett munkájában ezt is megtámadja, állítván, de erőltetve bizonyítva, hogy a székelyek a testvér-hazából a XII. században ide telepített határőrök, királyi telepítvényesek voltak.

Távol áll tőlem, lapunk szelleme, a cél iránya miatt, hogy hosszasan idézetek által igazolhassam e tétel alaptalanságát, hogy Szabó K.-nak »Királyi telepítvényesek-e a székelyek« hata mas érveit mind felsoroljam.

A ki bővebben megakar ismerkedni e becses felolvasással, megtalálja bármely könyvtárban s meggyőződik arról, hogy Szabó mily napnál világosabb módon »leindokolta« Hunfalvyt.

Különösen tanulságos okmánybizonyítások azok a helyek, melyekben a királyoktól nyert jogait vitalja s ex contrario következtetéssel kihozza, hogy a székelyek szabadok voltak, földjüket örökség (haereditas) jogán tökéletes tulajdonul bírták, a régi székely jog történelme s a székely intézmények szerint.

A székelyt, bárhová költözött is, ha betudta igazolni székely vérségét, lett légyen primor (fő nemes), primipilus (lófő) vagy plebejus (közvitész), mindenki nemesnek tartotta s ezt a nemesi előjogot szabályszerűen gyakorolhatta is.

De józan ész is diktálja, hogy Szabó érvelésében, felfogásában megnyugodjunk.

A Névtelen jegyző sokkal közelebb állott Szent-László korához, melyben állítólag ki s illetve ide települtek a székelyek, semhogy meggyőződés, hagyományok igazsága nélkül egyszerűen odadobhatta volna, hogy a székelyek a hunok maradvékai.

E történelmi reflexiók alapján beigazolt tény, hogy a székelység, mint itt lakó házi gazdák közsöntötték honfoglaló testvér magyarjaikat, illik tehát, hogy ez az évezredek ölelkezés a házigazda szellemében is ünnepeltessék, vagyis legyen a magyar állam millenniumának ünnepe itt székely jellegű, székely motivumokkal!

Ilyeténképpen állván a dolog, most felállított axiómámnak szabályszerű folyamánya, hogy a millenniumis ünnepség létrehozása, sikere s a külsőleg is fontos fénye érdekében bevonassék az egész Székelyföld, törvényhatóságai révén, természetes a vezérszerep, a munkafelosztás és végzés oroszláni sulya a már helyben megalakult bizottságra nehezedvén, részint kezdeményező voltánál, részint a városnak már történelmileg igazolt anyavárosi jussánál, főképpen pedig központi fekvésének földrajzi szerencséje és kulturális erejénél fogva.

Mind megannyi fiókbizottságok alakulásának vármegyénként, melyek permanenciában állának az ünnepség végleszámolásáig s a szervezés, a gyűjtés, a programkivitel dolgában egyenes és olyforma összeköttetést létesítenének a központival, mint az Emke vidéki választmányá.

Ez a körülmény, hogy Udvarhelyt székel a központ, nem fog derogálni egy vármegyének sem, hiszen a cél közös, melynek érdekében sorakozunk a nagy, lélekemelő munka mezején. Sokan talán azt fogják felhozni ellenvetésül, hogy igen tág a tér melyet egyéni teremt felölelni akar.

Ha deputátív megjeleneik az egész Szászöld komesszének beiktatásakor, ha százával viszi a gőzös a fiókok tagjait az Emke közgyűlésére, ha százakra menő frekvenciával dicsekszik egy státus, egy konventi, egy iparkamarai vagy tanári gyűlés: lehetetlen akkor elhinnünk, hogy a székely törvényhatóságok elutasítanak véreiknek a közös ünnepre hívó szöveget; lehetetlenek tartom, hogy kész örömet ne siessenek a Székelyföld szívébe ama nagy napon s ne tegye le a magyar álladalomnak, mint esendben, viharban hűséges géniusának oltárán évezredek halálját s manifesztálja fegyverbarátságát, testvérézelmeit a jövő századokra az unió által már nem, de a köztudatban még mindig nemzetnek tartott összszékelység.

Én szentül hiszem, hogy ha tervezettségünknek kis hazánkra fényt borító czélja szárnyra kap a székely vármegyék közgyűlési termeiben, visszhangra talál nem egy férfi szívében, s a bizalmi kérdések s a politikai tendenciák szárazsága mellett híveket fog toborzani annak az áldozatnak, annak a résztvevő készségek is, melylyel tartozik a székelység történelmi multunk e nagy záró jelenetekor a magyar alkotmányosságnak a maga kebléi és faji jelleggel bíró ünnepén.

A színpadon bemutatják a román népeletet, uralkodók bámulják a szép szerb leányok által lejtett kólót, boldogfalvi székely műsoron tartja Viórá, józüen nevetünk Peti humorán, Janó és Misó eredeti tájszólásain; nem fog látni demonstrációt a magyar állam abban sem, ha mi székely jelleggel az egész székelység közös érzése és együttlétével fogjuk megülni a magyar millenniumot.

Szélteben-hosszában czítáljuk, hogy nem fa-jult el még a székely vér; de ezt a költői közhelyet csak akkor fogjuk jövő értékében is biztosítani, ha felhasználjuk a kedvező alkalmat e tudat ébrentartása és öregbítésére.

Nem kell felednünk ugyanis, hogy a magyar állami lét és fentartó oszlopai mind jobban és jobban dűledeznek, egy romjaiban megújított ifju Magyarország néz és indul meg a második ezred felé, gyökeresen megváltozott viszonyaiiban új törvényekkel, közjogi táguitságában hazafias vívmányokkal, szabad kultuszában, társadalmának új alakulatával; ezen mindennapi szokásokat reformáló hitvallási és jogrendi változásokkal szemben nem lehet közönyös az, ki a székelységet mint

rvényszek, mint
rré tétetik, hogy
egyeskereskedő
nyek, bolti áru-
etnek következő

bocsáttatnak a
1528-tól 1607
elvelt összesen
ereskedelmi áru
t 32 kr kikiál-

319-ig 1326-tól
felsorolt össze-
ékü áruozikkek

31. tételei alatt
zi butorok 45 frt

ti csoportok el-
lá a mindegyik
árban, s venni
z egyes csoport
zó biztos kezé-

asiáranemigér-
alatt az összes
és házi butorok
betni becsáron

a vételár két
tés után azon-
énz is beszámít-
z, másik fele
nap alatt fizé-
erezés napjától

ezés esetében a
arverező biztos

os közadónak
ó üzleti helyi-
etkező napjain
ág és délutáni
s foganatosítása
sbíróság keres-
mellett.

esődbíróságnak
bó 7-én tartott

Czell,
t-jegyző.

Zekér

zhetni lehet
meterfalván.

BOROK

gner,

borok,

et vállalok,

árakban —

ytt

kaphatók.

s i“

üveggel

ó menti“

55 kr.

palaczkok-

os árjegy-

ásról kül-

vonal.)

5-3

ognacból.

SEF

ntve.

olyat az említett körülmények közt félti a közpolitizmustól, s a ki Petőfi mondását értékes szerint honorálja.

Egyszer még hadd találkozzék a székely, testvére államának nagy napján, hogy lássa színéről-színre vére nem fajulását, hadd érezze faji kötelességének melegét, hadd sütkérezzék az ősi hagyományok viszfényében.

Legyen Udvarhely a Székelyföld Mekkája, a székelység Dionysija, legyen akkori együttlétünk a jövőbeli kitartás megszentelt kapcsa.

Különböztetjük a székely név is, miként egykor eldísputálta tőlünk Hunfalvy. — Az élet nem az extázisért, hanem munkáért van adva; ne csak lelkesedjünk, hanem cselekedjünk is.

A millenniumi ünnepnek célja lévén egyuttal gondoskodni olyan tényezőkről is, melyek maradó alkotásuknál fogva megőrik emlékét: első sorban foglalkoznom kell az emlékoszlop felállításának kérdésével, vajon jogosult-e az itt? Ismeretes mindnyájunk előtt az a már évekkel ezelőtt országgyűlési híradás, hogy az országos millenniumi nagy bizottság elhatározta hét oszlopnak az ország különböző pontjain való elhelyezését.

A helyi bizottság múlt év április 2-án tartott alakuló értekezletén, minden más teendő mellőzésével kimondta, hogy keressék meg a fővárosi nagy bizottság elnöksége egy kivánságunkat, részben sérelmünket egyaránt indokoló kérvényben az iránt, hogy a hét oszlop egyike a véglegesen döntő fórum előtt a Székelyföldnek adassék:

Kérvényünknek e szellembe vágó részei a következők: A székelységben, mely bent Attila örökségében verejtékkel műveli sovány földje göröngyeit s a béke boldogító napjaiban legtöbbször önsorsára hagyatva él, — megdöbben a szív, elkomorul a lélek, látván hogy a fő- és székvárosi tanácsokmány emlékhelyül az Udvarhely melletti Budvár helyett a brassói Czenk hegyet hozta javaslathoz. Voltak-e ezen tanácsokmányban székelyek, kik ama multakat ismerik s nemzeti érzelmeink iránt méltánlaltal vannak? kérdeztük magunkban. Mirelegetek-e a tanácsadók a székelység hazafias szolgálatait Szent-István birodalma ezen keleti véghatárán.

Visszagondoltak-e az élet igazságos mestérére, mely habár a fősvény szűkmarkuságával, de még is többet, nagyobbakat, sok lélekemelő és felmagasztaló eseményt jegyzett föl nagy idők viharától el nem enyészett ércztáblájára a székelyek dicsőséges multjából, sem hogy ily pártatlanul álló alkalommal, mint az emlékalítás, semmittevő szolgálak érdemtelenül mellőztessék?!

Ezen ország egész történetében e faj volt a döntő elem; ha ez az ország (Erdély) elvált vagy egyesült az anyaországgal, mindig a székelységen fordult meg a siker kérdése.

De most többet is mondom: a székelység hazánk az az integráns része, a melyen fekszik a magyar alkotmányosság sulypontja éppen úgy, mint a monarchiáé hazánkban.

De folytatom tovább a székelység kivonatos szereplését a fölrat keretében.

A székelyek a királyi hadsereg előjáró harcosai voltak mindenkor. Toroczko mellett büszkén áll még sziklás oromzatával a székelykő, melynek most romjaiban élő várát Szent-László királyunk 1185-ben a székelyeknek adományozta, a kunok ellen folytatott és kivívott győzelmes harcok díjával s ők e hegy területén új székely székletet is alkottak. — Hunyady János török hadjárataiban a székelyek voltak fegyveres, rendes katonái, a kik őket nagy kedvezményekkel is jutalmazta. — Mátyás király moldovai harczaiban a székelység tünt ki valamennyi hadi nép fölött: szabadságait egyesítette, katonai szervezetüknek életerős forrást adott, Báthory István lengyel királysága alatt, Bocskay, Bethlen Gábor és I. Rákóczy György korában Magyarország alkotmányát segítették megvédeni s Erdély önállóságát török és német ellen a székelyek vezérsége biztosította. E végből a magyar szabadságharcban 30.000-en állottak sikra az ország új alkotmánya védelmére s a kik a ráczok ellen első vezényeltettek ki, egy székely zászlóalj és huszárosztály volt.

E kisszerű történeti visszapillantás ismétlésébe csak azért bocsátkoztam, hogy igazolni tudjam ősi jussunk a hét emlékoszlop egyikéhez. De sajnos, későn érkezünk, számunkra csak a csont maradt. Az akkor divó nemzetiségi harcok miatt is talán, de tény az, hogy a nagybizottsági javaslat

által kontemplált korábbi terv, ma már parlamenti döntés útján is szentesítve van.

De első vállatunk ily véletlen kudarcza nem fog elrettenteni minket a további munkától, hiszen Báthoryt is földre dönté lova megbotlása, még is diadalal került ki a kenyérmezei ütközetből.

Magunkra maradánk ismét, mint mindig.

Emlékoszlopunk lesz, csak székely jóakarattal kell hozzá és a néhai szellemek példakövetése, semmi több.

Mielőtt azonban megnevezném annak létrejöttét biztosító pénzforszárait is, röviden kitérek az oszlop hová való állítását szellemző kérdés taglalására.

Itt két lehetőség van csak; első természetesen a mindnyájunknak leginkább hízogó és mondai alapon álló Budvár. Ott a vasut mentén a volt sósfürdő közelében, az ősi sziklabérc derekában. Ennek védelmére kel a hagyomány is, melynek úgy az egyházak, mint a logika is helyet adnak a bizonyító érvek kategóriájában s éppen azért értéke nem fogadható kicsinyítő mosolylyal.

Az említett fölratban imígyen fejtém ki a hagyomány indokait.

A tisztán álló történeti érvek mellett háládatlanok volnánk, ha megtagdnók a nemleges bizonyítékok hosszú láncolatát, a hajdankorból hozánk beszélő hagyományokat. A nemzetek szellemét, mond egy tudós, a hagyomány jegezzeti, biztosítja a multból a jó tett indokát a jelenben, eszményi fényel övezi a nemzet hősi alakjait, és dajkája a nemzeti jellemnek.

Európa nem egy államában a hagyományok szülték az egyesítő erőt s a székely nép az a tudata, hogy a hunok ivadékai, biztosította a székelység nyelvének, szokásainak és faji jellegének változatlan sorsát a hagyományok imádatos megőrzésével. Ez a hagyomány eredményezi azt, hogy szegényes életviszonyai közt a székely ifju nemes becsüveléssel szivja a tudomány balszámát az iskolák száraz padjain s küzd idegölő fáradtsággal az ipar szerény műhelyében; elérvén mindazon díszes társadalmi állásokat, melyek felé az ut csak egy demokratikusan gondolkodó államban állhat nyitva,

Miért? mert lelkesíti az összetartozandóság érzete, a nemzeti Génius?!

E hagyományok regélik az Attila-mondák bübajos emlékeit öregek s szülői karok közt ringó kis csecsemőknek, hogy a Budvárán trónoltak a rabonbanok (Horváth sz. rovoán), innen menesztették a nemzetségek honfoglalására indult eleink lebediai taborába... s megkötötték a székely-magyar testvér-barátság, vérszerződését, melynek pontjaihoz a székely egy évezreden át mindig hű maradt s az új hazát nyert rokon többség korszakos alkotásu törekvéseitől soha el nem tántorodott.

Ha tehát jogunk van szobrot emelni s a hely mellett a hagyományok ennyi érve csoportosul, az csak Budvár lehet.

A kik azonban nem osztják e mythos által megszentelt hegyorom iránt táplált rokonszenvedést s ez alkotással egyszersmind a város aestetikai érdekeit is fokozni kívánják: célszerűbb szabályosabb helyet nem tudnék ajánlani, mint a felső piacnének azt a részét, mely az új pénzügyi és közjegyzői paloták közé esik. Az óvó felépítésével ez Udvarhelynek úgy is a legcsinosabb közhelye lesz. E kettős felvetése az elhelyezés kérdésének azért is fontos mert az emlékoszlopnak vagy szobornak is ehhez mérten kell készülnie. Az én képzeletem hatalmas, 6-7 méteres vasburkolattal bíró pyramis alakú emlékoszlopot suggerál, ezen lakonikus, mégis sokat mondó felirattal: A székely-magyar testvérbarátság emlékére 896-1896.

A másik inkább szobor jellegével bír.

Városunk agyagipariskolájának művész-igazgatója Scheffler Nándor, azzal a nagylelkű ajánlattal lepte meg barátait, hogy hajlandó szívesen egy 3 méternyi szobrot faragni megyei anyagból díjmentesen, csupán csak az anyag költsége térítessék meg s határozza meg a bizottság e szobor alakját is.

Mindenesetre oly önzetlen s egyuttal az első áldozat is a monumentum érdekében, melyet én a legnagyobb hálával és örömmel regisztrálhatok, annál is inkább, mert művészi vésőjét mindnyáján ismerjük Lukács Béla mellszobra és a Lukács családról vett domborművű alkotásai után.

S én mindennek dacára a budvári kombináció mellett török lándzsát, de úgy hogy egyesítessék mind a két felfogás, egyben találkozzék az ipar és művészet. Ez lehetséges is, mert egy ideálisan kifaragott s a mellett jellegzetes géniuszcsoportozat a legszebben foglalhat helyet a vasburkolatu pyramis alatt s el lesz érve egyuttal a helyi érdekű ipar pártolása is olyformán, hogy a

követ a megyei területről szerezzük be, a vasöntéseket pedig díszesen kiállítja Szentkeresztbánya. Ezen esetben a felirat is módosulna, például ilyen formán.

A magyar alkotmány tíz százados ünnepe van ma. Szent emlékeivel ihlet e sziklatető: Példa gyanánt késő unokáknak diszlik ez oszlop; Mint ősi hűszeretet s hála vitézi jele. 896-1896.

Tisztában lévén az emlékmű kérdésével is, folytatólag még két dologra hívom fel az érdeklődők becses figyelmét.

Nagyon természetes valami, hogy ily nagy-szabású ünnepség alkalmi óda megírása és elszavalása nélkül meg nem eshetik s egyáltalán csonka volna, ha egy alkalmi színművel nem záródnék be a nagy nap, melynek jelentősége bő tápot nyújt az ódai szárnyalásra s e megyének a honfoglalásba benyuló történeti pontjai pedig mindmegannyi a betű által feltámasztásra váró drámák. Az akadémia már hirdetett is millenniumi színműre pályázatot, mely ez év szeptember 30-án le is jár.

Nekünk azonban lehetőleg székely jellegű vagyis olyan tárgyú szindarabra volna szükségünk, mely székely alapon dicsőíti a magyar ezredét. Így nagyon háládatos a Csicsérhez fűződő monda feldolgozása, vagy budvári pogány székelyek s a kápolna helyén tanyázó keresztények legendás történetének dramatizálása, akár Zete és Kadicha vezérekről elnevezett romokhoz tapadó regének elemés megszerkesztése, vagy egyes jelenetek a magyar történetből, melyben a székely vitézség vitta ki a magyar haza dicsőségét. Bármelyik esetben fődolog, hogy a rhobonbáni nemzetségek által tett nagyszerű esküvő apotheosisával végződjék, mint kiválóan hatásos jelenettel.

Szükség tehát már most nyílt pályázatot hirdetni ezekre, vagy ha találkozik székely poéta vagy drámaírára termett ember ezeket megbizni. De a pályázati terrenum a Székelyföldön tul ne terjedjen.

Ezek után megnevezem a költség forrásait is. A magyar kormány bizonyára bölcsen tudja, hogy a székelység történetét a magyarság érdekében tett hazafias küzdelmei alkották meg s nem fog habozni egy percig sem, hogy a nagy bizottság nem érdemelt figyelmetlenségét, annak idején fölterjesztendő kérvényünkre adott kedvező válaszával méltóképpen ne kárpótolja. A székely vármegyék mindenike sietni fog a cél támogatására; a Székelyföld ifjusága ide fogja küldeni szorgalmának megtakarított filléreit, a nagy haza legtávolabbi zugában élő székely is hirt hallat magáról pár forintja révén éppen úgy, a miként elküldi napi zsoldját az a szegény székely baka is, ki most ott fázódik Bosznia hótakart tetőin.

Es nem volt példa rá még, hogy a fapapok megvonták volna bőkezű pártfogásukat a hazafias mozgalmaktól.

Es mit szóljak az Emkéről, mely létalapját éppen a hazafias misszióban bírja? Székelyföldön fiókjai vannak, szenge korában sok szivárgott be innen is; csak agyrem és az egylet célja iránt okatlan vád tudná elhitetni, hogy siket fülekkel fogadja kérését annak a nemzetnek, melynek kebeléből került ki legnagyobb alapítója gróf Kun Kocsárd. Eppen most abban a szerencsében részesülünk, hogy közgyűlést itt Udvarhely falai közt fogja tartani. Az a díszes közönség megérdemel egy dilettáns előadást a közgyűlés napján, melynek jövedelme az emlékoszlop kasszáját illesse. A helyi iparos ifjak, kik ténykedésükben hazafiságunknak oly sok jelét adták, a tervbe vett három előadás egyikének jövedelmét, — erős hitem, hogy szintén felajánlják e célra.

S aztán Istennek választott gyermekei vagyunk, köröskörül véve a fürdő áldásával; akad nem egy lelkes székely, ki játszáságból is meghordoz egy-egy gyűjtő ívet. En legalább ajánlkozom díjtalanul.

A részletes programról ez idő szerint nem szölok, nem is tudnék, mert képzeletem a jövődben él; látom azt a főszege panorámát, mely elem táru a székelység egyetemében a Budvár lábainál látom azt a díszes emelvényt, melyen helyet fog; lalnak a származásukat a honfoglalásig visszavivó Apor, Ugron és Sándor családoknak közeletünkben ma is jeles ivadékai; hallom Erdély agg püspökének ajkáról az évezredes hála Te-Deumát; hallom a református püspök szónoki beszédét és szívem elszorulva, honfi könnyeket hullat, midőn a lepel lehullására egetverő éljenzéssel felel az egybesereglett székelység és látom a mint a végén földre borul ifju és aggott, köznemes és főispán, iparos és miniszter a kegyelettel áldott hagyományok e főszege ténykedésének abban a záró pillanatában, melyben imát mond az unitáriusok humánus püspöke....

Es a nép elszéled, hogy nemzeti tánczában ősei divatját mult szokásaiban, az ökörsütésben (signatura boum) gyönyörködjék.

De ne tovább...

Hosszúra nyúlt fejtegetésemet Apponyi gróf újévi beszédének horacziusi citatúrával végzem: Videant, quid valeant humeri, quid ferre recusent.

De azt mondja az író, hogy szavakban árad a panasza, tettekben nyilvánul az igazság. Hogy e vád alá ne essem, erőmhöz képest felajánlok e célra 25 frtot.

Anthropin.